

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.

Inserati: Prostor 1 m/m x 54 m/m za male oglase do 27 m/m višine 1 K, od 30 m/m višine dalje kupijski in uradni oglasi 1 m/m K 2—, notice, poslano, preklic, izjave in reklame 1 m/m K 3—, Poroke, zaroke 80 K. Zenitne ponudbe, vsaka beseda 1 K 2—. Pri večjih naročilih popust. Vprašanjem glede inseratov nai se priloži znamka za odgovor.

Upravištvo „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knaflcova ulica št. 5, pritlično. — Telefon št. 334.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:

v Jugoslaviji:

celoletno napre, plačan . . . K 300—
polletno „ 150—
3 mesečno „ 75—
1 „ 25—

Novi naročniki nai pošljejo v prvi naročnino vedno po nakaznici. Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

V inozemstvu:

celoletno K 480—
polletno „ 240—
3 mesečno „ 120—
1 „ 40—

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knaflcova ulica št. 5, I. nadstropje
Telefon št. 34.

Dopise sprejema le podpisane in zadostno frankovane.
Rokopisov ne vrača.

Posamezna številka velja 1'20 K

Poštnina plačana v gotovini.

La question de Carinthie.

Encore un plébiscite à régler.

Au plébiscite qui a eu lieu entre la Yougoslavie et l'Autriche le 10 Octobre 1920 en Carinthie, les Allemands d'Autriche ont réussi par la terreur et par la fraude à obtenir une majorité sur les Slovènes. En Carinthie comme dans tous les pays où des plébiscites étaient ordonnés par le traité de paix, la propagande allemande était plus forte que celle de ses adversaires: plus forte par l'argent, l'activité et la brutalité.

La question ne se posait pas simplement sous cette forme: Voulez-vous être Allemand ou non? Il y avait d'autres questions qui jouaient un grand rôle et n'étaient pas prévues par les auteurs du traité de paix: les pays allemands, l'Allemagne et l'Autriche, sont désarmés par force, pendant que la Yougoslavie comme tous les pays limitrophes de l'Allemagne et l'Autriche (excepté la Hongrie) ont le service militaire obligatoire pour se défendre. Et la propagande allemande s'est servie de cet argument à tous les plébiscites, au Slesvig, en Silésie comme en Carinthie, où on distribuait des tracts avec l'inscription suivante: „Voulez-vous être soldats du roi Pierre? Voulez-vous aller combattre pour lui en Albanie et Macédoine?“ On peut s'imaginer l'influence de cette propagande sur une population de paysans qui u terriblement souffert sous le joug militariste austro-prussien! En dépit d'une telle propagande et des fraudes allemandes le plébiscite a montré que si les Allemands ont une majorité sur la rive gauche de la Drave, les Yougoslaves sont en majorité sur la rive droite.

Quoi qu'il en soit, l'attribution de la Carinthie à l'Autriche ne se trouve pas réglée ipso facto par le plébiscite. Les Alliés vont avoir à traduire géographiquement et politiquement le résultat du vote, et sans doute auront-ils à partager entre l'Autriche et la Yougoslavie la province contestée. Ils devront maintenant fixer la frontière entre les deux pays d'après les vœux des populations et la disposition géographique et économique du pays. — Il est à espérer qu'ils se trouveront tous d'accord pour ne pas priver les votants slovènes des avantages que le traité de paix permet de leur conférer et qu'ils fixeront la Drava comme frontière entre les deux pays.

Aussi le gouvernement de Belgrade a-t-il envoyé au Conseil Suprême deux notes sur la Carinthie: une protestation contre les fraudes allemandes qui, faussant le plébiscite, ont procuré à l'Autriche la majorité, et puis une note dans laquelle le gouvernement prie le Conseil Suprême de fixer la frontière entre le royaume des Serbes, Croates et Slovènes et la République Autrichienne suivant le cours de la Drave, considérée comme frontière naturelle entre les deux pays: le territoire situé au sud de la Drave doit être attribué au royaume S.H.S. parce qu'il forme avec lui une unité nationale, géographique et économique.

Après le plébiscite l'Autriche v pris possession de la Carinthie et dans les huit mois de sa domination elle a tout à fait oublié les devoirs que le traité de St. Germain lui imposait à

l'égard des minorités nationales. Elle emploie toutes les anciennes méthodes d'oppression austro-hongroises pour réduire la population slovène autochtone. On a d'abord fermé toutes les écoles slovènes et chassé leurs instituteurs; on a remplacé les employés d'Etat slovènes par des Allemands. Partout dans le pays règne la terreur: on empoisonne le bétail des paysans slovènes, on brûle les greniers et les fermes sans que la gendarmerie allemande intervienne. Les gens qui ont voté pour la Yougoslavie sont persécutés et mis en prison. La terreur va si loin que dans une embuscade on a assassiné d'un coup de fusil un prêtre slovène qui portait le vaticane à un paysan slovène (voir le „Journal des Débats“ du 19 Mars). L'Autriche a montré dans ce laps de temps qu'elle est toujours l'ancienne Autriche. Le devoir des Alliés est de sauver cette population slovène martyre de l'oppression boche.

Ce qu'on ne doit pas admettre à aucun prix c'est que la population slovène soit livrée — chair à canon pour la guerre de revanche — à l'oppression germanique par les nations mêmes qui ont poursuivi pendant toute la guerre la destruction du militarisme prussien.

Mais il y a encore un autre point de vue qu'on ne doit pas oublier dans la question de Carinthie, c'est le point de vue stratégique. Est-ce que l'Autriche qui se rattacherait peut-être demain à l'Allemagne, recevra comme frontière, les Karavanken, la meilleure frontière stratégique qu'elle puisse avoir, pour se ruer un jour vers Trieste et Salonique et accomplir ainsi son rêve du „Drang nach Süden“? On donnera-t-on à la Yougoslavie la frontière de la Drave pour qu'elle puisse se défendre contre l'attaque allemande?

La population de toutes les provinces autrichiennes a montré ces derniers temps qu'elle veut le rattachement à l'Allemagne. La pénétration économique à l'Autriche par les Allemands a déjà commencé et resserre ainsi de plus en plus étroitement les liens entre ces deux pays. La principale source de richesse de l'Autriche, le minerai de Styrie, a passé entre les mains allemandes de la société Hugo Stinnes qui vient d'acheter aussi les grands établissements industriels hongrois. Ainsi de la verte Styrie, voisine de la Carinthie, en passant par Berlin, Essen et Düsseldorf, on vient de planter les premiers jalons de la grande route militaire de l'avenir, celle qui partira de la mer du Nord pour aboutir à l'Adriatique. Voici venir le jour où l'Italie devra défendre Trieste non plus contre une débile Autriche, mais contre 80 millions de Germains.

On voit ainsi qu'il n'est pas seulement de l'intérêt de la Yougoslavie mais aussi de l'intérêt commun des Alliés qu'on donne à la Yougoslavie la partie méridionale de la Carinthie au sud de la Drave. Il faut reporter la frontière allemande à vingt kilomètres plus loin de Trieste et de l'Adriatique.

P. V. B.

Klinični asistent dr. K. Lušicky (Zagreb):

Ljubljanska medicinska fakulteta.

Druga moja trditev je, da je danes fakulteta v modernem smislu v Ljubljani nemogoča. Priznajmo, da smo bili od Jugoslovenov Slovenci za univerzo in predvsem za medicinsko fakulteto najmanj pripravljeni. Priznati moramo tudi, da kaj takega ni mogoče ustvariti kar čez noč. Kar je bilo dobrih domačih sil na razpolago, so nam jih

vzeli Srbohrvati, predvsem Zagreb, ki ima v Jugoslaviji najboljšo medicinsko fakulteto. Pa tudi Zagreb ovirajo danes ravno iste neprilike, če ravno v mnogo manjem obsegu, kot Ljubljano, namreč pomankanje institutov in učnih moči. Vendar je v Zagrebu prva zadeva bolj rešena. Dograjeni so naravnost krasni instituti za teoretske

predmete, kjer absolutno ne manjka prostora in materiala, kot se je to svojedobno trdilo med Slovenci. Z dozdavo nove dvorane v anatomskem inštitutu prof. Perovića je omogočeno povsem intenzivno delo v sekcijijski dvorani in z novo naredbo glede trupel zasiguran zadostni material. O luksurijsno urejenih inštitutih prof. Zarnika in Mikuličiča niti ne govorim. Tako lahko garantira zagrebški medicinski dekanat 2x70 dijakom iz Slovenije popolno mogočnost izobrazbe in isto bo mogel o njih trdit po položenem rigorozu prof. Perovića, da se ne bode treba nobenemu sramovati svojega znanja.

Čudim se le, kako je mogel prof. Šerko zapisati, da bo zagrebško dijaštvo sprejelo slovenske kolege kot nadležne goste. Vsak slovenski medicinec, in teh je tudi tu že 70, bo potrdil nasprotno, da se gre ravno njim vsestransko na roko.

Interna in kirurška klinika ste tudi, dasiravno provizorij, vsaka z 100 posteljami in modernu urejenimi malimi in velikimi laboratoriji (kemični in hematološki, serološki laboratorij, elektrokar-diogram, röntgen itd.) in operacijskimi dvoranami lahko ponos Jugoslaviji. Ko bi v začetku ne bili vlekli na tri strani in delili svojih skromnih sil, bi Zagreb ne bil prisiljen, da zatvori svoj 8. semester in pošlje dijake v inozemstvo na državni račun. Imamo nov, krasen inštitut za patološko anatomijo v Zagrebu, — brez profesorja, v Ljubljani in Beogradu profesorja — brez institutov, ne da bi predavala svoje stvarine. Slično je z ostalimi predmeti. V vseh treh centrih popolna fakulteta je okupirala vse razpoložljive prostore in ni našla nikjer dovolj mesta. Zato imamo pravzaprav danes v Jugoslaviji tri medicinske fakultete in nobene. In kdo trpi? Oni, kojemu ste hoteli dobro: naše dijaštvo, ki ga morate po par tu dovršenih semestrih poslati v inozemstvo, in to le vsled — kar priznajmo — neumne plemenske ljubosumnosti. Sli ste z dvajsetico na trg in ste hoteli kupiti tri oranže, pa niste imeli niti za eno.

Dr. Gostl je ta problem enostavno rešil: ena dvorana za vse in tu naj bi predaval celo kapaciteta Jagić. Deželna bolnišnica naj bi se spremenila v kliniko, nastavlja naj bi se naši izborni praktičari za znanstvenike — profesorje in fakulteta bi bila pod streho. Koliko prostorov deželne bolnišnice bi bilo treba preurediti, zgraditi laboratorije, ambulance, urediti knjižnice itd., in s kako brzino gre to danes iz inozemstva, ve oni, ki je imel kdaj priliko kaj takega opazovati. Moralo pa bi se to napraviti, sicer bo veljalo za Ljubljano ono, kar je dr. Gregorič svojedobno na kongresu zdravnikov v Zagrebu glede nostrifikacij omenil, namreč, da treba dobro pretehtati kolega, da ne bi dovršil svojih nauk na kakšni »Schnackerl«-univerzi.

Tudi bojazen, da ne bi niti Zagreb, niti Beograd mogla obvladati tako ogromnega števila slušateljev, je neopravičena. Prof. Šerko je po zabil na povojne semestre; naval je bil v Zagrebu v začetku res velik, a že Beograd se je pri svojem računu o horendnem številu 600 dijakov v prvem semestru močno uštel. V Zagrebu število ne raste, ampak pada in izkazuje v pretečenem semestru le še 882 medicincev s 7 semestri, med katerimi je všteto tudi dijaštvo iz Srbije, ki odpa-de sedaj na Beograd. Kdor pa pozna velikanse moderne projekte bodočih institutov in klinik v Zagrebu in Beogradu, ne more imeti

omenjene bojazni. Pa tudi glede stanovanj, vsaj v Zagrebu, ni tako strašno. »Sv. Duh« ima še mnogo mesta in letos prično medicinci z zgradbo svojih paviljonov.

Mislím, da sem navedel nekaj protidokazov. Moral sem to storiti in se le čudim, da že ni kdo pred menoj stopil z negativno gesto glede tega vprašanja pred slovensko javnost. Ne bojmo se kulturne ogroženosti, če paše medicinska fakulteta v vodo. Če se ne bomo v avtonomijah separirali, bo vsa Jugoslavija naša, tako Zagreb kakor Beograd, mi pri njih doma, oni pri nas. Ako se bomo politično in vsled tega tudi kulturno zapirali v svoja centra, pa bomo še delj časa čakali na kulturne peticije od avtonomne Slovenije, tostran Sotle pa nas bodo potem upravičeno smatrali za nadležne goste.

Kadar bo prišel čas za decentralizacijo medicinskih fakultet in

bomo imeli dovolj sredstev in učnih domačih sil na razpolago, da bomo napravili res kaj modernega, čemur naše dijaštvo ne bo obračalo hrbta, ker bi imelo v nasprotnem slučaju 3 ure od Ljubljane povsem moderno medicinsko fakulteto, potem pa z načrti in zidanjem na dan, da se širi in izpopolnjuje v konkurenčnem boju jugoslovenska medicinska znanost. Danes pa s konservativnimi, separatističnimi afekti v stran! Naše zdravništvo naj misli, da modernizira z izdatimi dotacijami naše bolnišnice od nosno zida nove po deželi in mestih in pripravlja teren za našo mlajšo generacijo, da bo pozitivno in ne samo z receptom moglo koristiti svojemu narodu. Imate gotove načrte, ki leže v predalih, ker manjka denarja. Mislite predvsem nanje!

Jugoslovenski majnik.

(Obletnica majske deklaracije.)

V Ljubljani, 30. maja 1921.

V zgodovini avstro-ogrsko monarhije se je dne 30. maja 1917 začelo novo, poslednje razdobje. Po dolgi absolutistični dobi se je tega dne sešel avstrijski državni zbor, toda v ognju vojne in peklenskem trpljenju policijske in rabeljske vlade očiščen in se zavzdajoč, da gre narodom za biti ali ne biti. Zato je državni zbor nemudoma razvil celotni problem narodnostne države ter je z nezasišanim pogumom manifestiral za svobodo, enakopravnost, demokratičnost in ujedinjenje razkosanih narodov. Napovedala se je zadnja ura dualizma ter se proglasilo načelo narodnih skupin.

Posl. Stank je v imenu Češkega kluba izjavil v češkem in nemškem jeziku svečanostno, da je dualistična državna oblika nevzdržna, da ne sme biti posled več vladajočih dveh in tlačanih mnogo več narodov, da se mora odpraviti vsakršna narodnostna predprava ter dati vsem narodom enakopravnost. In izjavil je: »Mi na čelu svojega naroda bomo poslej odkrito stremili za združitvijo vseh plemen češko-slovaškega naroda.«

In za njim je v imenu Jugoslovenskega kluba izjavil posl. dr. A. Korošec najprej v srbohrvatskem, nato v nemškem jeziku:

»V Jugoslovenskem klubu zbrani (slovenski, hrvatski in srbski) poslanci izjavljajo, da zahtevajo na podlagi narodnostnega principa in hrvatskega državnega prava združenje vseh pokrajin monarhije, kjer žive Slovenci, Hrvatje in Srbi, v samostojen, od vsake tuje vlade prost, na demokratskem temelju sloneč del države pod žezlom habsburško-lotarinške monarhije, ter naznanjajo, da bodo za uresničenje te zahteve po enotnosti naroda zastavili vse sile. S tem pridržkom se bodo udeleževali parlamentarnega dela.«

Tako so Jugosloveni zahtevali naše ujedinjenje ter proglasili narodno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Poslej hočejo avstro-ogrski Jugosloveni na demokratski podlagi živeti svobodno, vsakega tujega gospodstva rešeno življenje kot en narod.

Vsakomur, kdor je čital to deklaracijo, pa je bilo jasno, da hoče povedati več, kakor govore njene besede. Jugosloveni so se zavedali ter so dobro čutili, da se bliža konec vojne ter z njo razpad monarhije. Tudi naši poslanci so povedali to prikrito frazo, da je njihova deklaracija le izraz minimalnih jugoslovenskih zahtev. Minimum

je bilo ujedinjenje in svoboda avstro-ogrskih Jugoslovenov, ki so dobro vedeli, da je naš maximum, naš resnični in končni cilj — združitve vseh Jugoslovenov tostran in onstran Save in Dunava!

Deklaracija v državnem zboru je bila izraz vseh Jugoslovenov v bivši državi ter je le znova ponovila na ves glas ter pred vsem svetom isto, za čemer so stremeli in za kar so se borili najboljši jugoslovenski duhovi že od šestdesetih let minolega stoletja. In za Čehoslovaki in Jugosloveni so prišli z enakimi izjavami druge narodnosti.

Toda Nemci še niso verjeli, da so te izjave resnična zahteva narodov. In celo norčevali so se, tudi iz jugoslovenske deklaracije. Tedaj je odgovoril narod Slovencev, Hrvatov in Srbov s stotisoči podpisov mož, žen, mladeničev in mladenk. Ti podpisi so tvorili goro knjig, ki jo je v svečanostno okrašeni dvorani hotela »Uniona« v Ljubljani za Slovence v imenu slovenskega narodnega ženstva izročila poslancu dr. Korošču in tovarišem gospa Franja Tavčarjeva.

Takrat so poslušniki na Dunaju in obhajal jih strah. A še so zaupali v moč bajonetov, ječ in vislic. Naš troedini narod pa se ni bal več ter je verjel v končno zmago večne pravice.

In ni se varal! Pravica je zmaga, srbski beli orel je priplaval podedonosno nad našo državo, in Avstro-Ogrska se je razsula. Majski minimum je decembra 1918 postal naš živ stoletni ideal — naš tajno v dušah gojeni maximum: ujedinjena Jugoslavija.

S ponosom se spominjamo krasnih dni pred 4 leti in s hvaležnostjo vseh onih, ki so za ta ideal pretrpeli smrt, najhujše telesne in duševne muke, in onih, ki so bili v dobi teme naši luciferji — bakli, noše!

Zdaj smo na solncu. Storimo vse, da ostanemo vredni svobode jugoslovenske!

Industrijci, obrtniki, trgovci-grosisti!

Vabite se, da se udeležite „Ljubljanskega velikega semlja“ kot razstavljalci. Rok za prijavo je podan do 10. junija t. l. Vse informacije brezplačno pri sejmskem uradu, Turjaški trg št. 6/II.

Politične vesti.

— Demisijska kabineta po sprejetju ustave. Iz Beograda poročajo: Kakor se v političnih krogih zatrjuje, bo podal ministrski predsednik Pašić takoj po sprejetju ustave in še predno se preide na zakonodajno delo, demisijsko celokupnega kabineta, ker smatra, da je sprejetjem ustave končana mislija njegovega kabineta. Po demisiji bo Pašić vodil s strankami dogovor za nadaljnje skupno delo na široki bazi.

— Definitivna demisijska ministra Jankoviča. »Riječ« doznava iz Beograda, da je poslal minister Janković ministrskemu predsedniku Pašiću pismo, v katerem izjavlja, da radi raznih nesoglasij, ki so nastala, ne more ostati dalje v kabinetu. Parlamentarni krogi mislijo, da je to končnoveljavna demisijska. Kot njegov naslednik se mnogo imenuje Andrej Stanić.

— Kdo bo Vesničev naslednik Beograd, 30. maja. Govori se, da bo naslednik pokojnega dr. Vesniča postal dr. Lujo Vojnović ali Mato Bošković, nekateri pa omenjajo dr. Nišića in Velizarja Jankoviča.

— Bolgarski notranji minister pri Pašiću. Beograd, 30. maja. Bolgarski notranji minister Dimitrov se je danes skozi Beograd vrátil iz Prage. Bil je sprejet od ministrskega predsednika Pašića.

— Iz hrvatske zajednice. Na sestanku hrvatske zajednice je dr. Drinković podal poročilo predsedništva narodnega kluba in je v dolgem govoru opisoval, kako je prišlo do eksodus narodnega kluba. O drugi točki »Stališče hrvatske zajednice proti usiljenju ustave« je poročal dr. Surmin, ki je tudi podal pregled o pogajanjih z Radičevićem in Frankovićem ter prečital naznailo hrvatskih poslancev hrvatskemu narodu z dne 21. maja. Nato je še dr. Barac poročal o nameravanem posojilu in dr. Rotkvič o reorganizaciji narodne zajednice, nakar se je seja zaključila.

— Radičević mandati. Zagrebška »Narodna Politika« poroča iz Beograda: V soboto je imel imunitetni odsek sejo pod predsedstvom Čede Kostića. Na njej se je razpravljalo o izročitvi nekaterih poslancev sodišču. Razpravljalo se je nadalje tudi o Radičević mandatih, a so radikalci odklonili razpravo o tem vprašanju, ker sodišče ni zahtevalo izročitve niti enega teh poslancev.

— Pogajanja z muslimani. Klub muslimanov iz Južne Srbije je odredil na svoji sobotni seji gg. Ismeta Anoglavlić - Karabegovića (demokrata) in Cenana Zijabega (radikalca), da v imenu kluba vodijo dogovore radi agrarnega vprašanja z delegati demokratov in radikalcev. Ti pregovori se bodo pričeli, čim bo demokratski klub o tej zadevi definitivno sklepal. Kolikor je doslej znano, se demokratski klub proti vsakršnemu popuščanju.

— Bolgari in naša država. »Epoh« razpravlja o razmerju naše države napram Bolgarski in pravi, da je bližanje med obema državama šele takrat mogoče, ko se bodo Bolgari zavedali, da so tudi oni del jugoslovenskega naroda in ko bodo uravnali vsa svoja dejanja po teh principih.

— V Britaniji kakor v Jugoslaviji. »Vidov Dan«, list za kulturno orijentacijo jugoslov. napredne omladine, poroča v zadnji številki v mednarodnega dijaškega kongresa v Pragi zanimiv incident. Člani dijaške konfederacije so le narodi, ne posamezni člani narodov. Tako so bili Jugoslovenci takoj in enoglasno sprejeti kot redni člani te »Konfederacije«. S tem je stopilo jugoslovensko dijaštvo prvič v mednarodno zvezo. Težkoče pa je povzročal sprejem Angležev in Škotov. Ti so hoteli biti sprejeti posamično. Med njimi vlada popoln separatizem. Gotovo bi Irči, ki jih pa ni bilo, takisto zahtevali, naj se sprejme kot poseben narod. Angleži, Škoti in Irči torej še danes ne prizna-

vajo, da tvorijo skupno narodno majno. Zaman so jih tovariši rotili, naj tvorijo enotno britansko skupino. Posebno Škoti niso hoteli o skupnosti s Angleži niti slišati. Tako so bili končno Angleži in Škoti sprejeti le kot — izredni člani. Če je mogoče tako fanatičen separatizem v stari britanski državi, kaj se čudimo separatizem v mladi Jugoslaviji! V Pragi pa je jugoslovensko dijaštvo (iz Zagreba in Ljubljane) nastopilo edinstveno kot narodno enotna skupina. Seveda so bili zastopani le jugoslovenski napredni akademiki.

— Zelena internacionala. Pod tem naslovom prinaša beogradska »Politika« sledečo vest: V Pragi je došlo do sporazuma med predsednikom češke agrarne stranke, Svehlo, predsednikom srbske zemljoradniške stranke Avramovićem in podpredsednikom Radičevića stranke Predavcem. V sporazumu se predvideva osnove mednarodnega agrarnega biroja v Pragi, ki naj bi skozi dva meseca imel nalogo, da pripravi vse, da se osnuje zelena internacionala. V to internacionalo naj bi šle vse samostalne parlamentarne kmetijske stranke celega sveta. V tej internacionali ne bo zastopana ni ena država, ampak smo kmetijske stranke teh držav. Iz naše države bi vstopile: Zemljoradniška stranka, Radičevića stranka, verjetno tudi obe kmetijski stranki iz Slovenije, klerikalna in samostojna. Iz Evrope bi bilo v tej zeleni internacionali okrog 27 kmetijskih strank. Neodvisno od tega je bil v Pragi osnovan velikanski združeni savez. — Temu nasproti konstatira odbor saveza zemljoradnika, da ni niti g. Avramović, niti kak drug predstavnik zemljoradniške stranke razpravljati ali se pokajati v Pragi za osnove take zelene internacionala, pa so zato vse vesti, v kolikor se tičejo zemljoradniške stranke, popolnoma brez vsake podlage.

— Tirolski grof Toggenburg je običajni italijanski nacionalist v železu. Da pride ta človek v rimski parlament kot poslanec tirolskih Nemcev, to je za nje nekaj nezasiščenega, kričijo, da je velika nesramnost, poslati v Rim bivšega ministra cesarja Franca Josipa, intimnega prijatelja grofa Stürgaha, kateremu je bil naslednik in je nadaljeval njegove vladne metode, pod katerimi so avstrijski Italijani hudo trpeli. Grof Toggenburg je imel pred kratkim razgovor z italijanim, novinarjem Barzinijem, napram kateremu se je jako ostro izražal o sedanji italijanski vladi in predsedniku Giolittiju. Pred vojejo je bil Toggenburg odločno proti temu, da bi dobil Trentin avtonomijo, ker bi se tako pokazalo, da tirolska provinca ni nacionalno kompaktna, sedaj pa govori, da je Tirolska dežela enotna, ki je z nasiljem razsekana v dva dela, katere se morata zopet združiti. To se zgodi po morebitnem porazu Italije v prihodnji vojni, največje tekom 50 let. Precej neustrašeno govori z Italijani ponosni tirolski grof Toggenburg, ki se včasih tudi poredno polaska kakemu novinarju. Tako je Barzinijo rekel: Ako bi bil jaz Italijan, bi bil najbrže fašist tudi jaz! Posebno jezo imajo na Toggenburga tržaški fašisti, ki so ob volitvah kričali: v Rim grof Toggenburg ne sme priti na noben način. V italijanskem parlamentu ni prostora zanj. Jedem izmed tržaških kandidatov se je baje celo osebno obvezal, da grožnje ne ostanejo samo navadne volilne obljube! Italijanska jeza hitro zagori kakor elama pa tudi hitro ugašne. Toggenburg bo mogoče čisto neovirano priti v italijanski parlament in tam bo govoril pogumno kot zastopnik velikega nemškega naroda, pa če se bodo fašisti še tako zaklinjali, da mora Toggenburg ven iz parlamenta. Vemo, da se Italijanom pred Nemci že sedaj hlače tresejo.

Neodrešena domovina.

— »Upor« v Cerknem. Praznik Rešnjega telesa je bil v Cerknem močno razburljiv dan. Fantje so po jutranji maši postavili na trgu visok mlaj s sedem metrov dolgo slovensko trobojnico. Komaj je bil mlaj dobro postavljen, prišli so karabinjerji in financarji s pripravami, da mlaj posekajo ter trobojnico odstranijo. Narod se je tej laški nameri uprl, obkolil mlaj in koncem koncev je morala oborožena sila oditi, trobojnica na mlaju pa je med celo procesijo veselo plapolala v splošno zadovoljstvo zavednega naroda. Popoldan pa se je nad našo trobojnico pričel zbirati vihar. Vsa dežela je bila alarimirana o upor v Cerknem in o nevarnosti, v koji se nahaja tam močnjaka posadka. Iz vseh krajev, tako iz Tolmina, Sv. Lucije, St. Viške gore, Idrije in kdo ve še od kod so se jeli vsipati v uporno Cerkno vojaški in karabinjerski oddelki. Ko jih je bilo zadosti zbranih, so posekali mlaj, trobojnico odnesli na karabinjersko postajo ter aretirali nad dvajset oseb. Od teh so jih šest odpeljali vklejene v Gorico, ostale pa pozneje izpuštili. Ko se je bilo že vse pomirilo, privozili so ob 11. uri ponoči z avtomobili fašisti iz Gorice. S seboj so imeli poleg bomb tri sode benicne, hotele Cerkno kaznovati in zažgati. Na odločen migljaj karabinjerjev pa so morali obrniti in

odpeljati svojo v bombah spravljeno kulturo nazaj v Gorico. V spomin teh slavnih zmag pa molita na trgu v Cerknem sedaj že dva nad meter visoka mlajeva parobka iz tal. Prostora za take spomenike pa je na trgu še dosti! Enak, dasi malo manj razburljiv dogodek z mlajem in zastavo je bil v Cerknem na isti dan pred dvema leti, ko je bila tam nastanjena še cela laška brigada.

— Kopališka sezona se je pričela. Ali Opatija, Volosko, Lovran, naša divna Liburnija je pusta in prazna, hoteli, vile so prazne, vse zaprto, kopaliških gostov od nikoder. Tako je tudi v zapadni Istri. V Portorose so se veselili, da se bo tam vršila že tolikrat napovedana konferenca, pa ni ne konference, ne gostov, in tako mora živeti Portorose od onih par Tržačanov, ki prihajajo tja ob nedeljah. Tako poroča »Pučki Prijatelj«, ki še dostavlja: Tuji, katerim ni baš najugodnejša umetno kvišku navita valuta, vedo dobro, kaj se tu pri nas godi, kjer vedno pokajo samokresi, se razletavajo bombe in se vrše še hujše reči. Jugosloven pa sploh ne more sem, ker ni nikjer siguren, da ne bo razžaljen ali celo napaden zaradi svoje narodnosti. Poboji, revolverji in bombe ni so godba za kopališke goste.

Kritični dnevi za Avstrijo.

IZJAVE DRŽAVNEGA KANCELARJA.

— d Beograd, 29. maja. Presburo poroča z Dunaja: Državni kancelar dr. Mayr je pozval predsednika parlamenta, naj nujno skliče odsek za zunanje stvari. V odseku je kancelar podal ekspozice položaju in o morebitnih posledicah propagande za združitev z Nemčijo. Poročal je obširno o tem, kako so velesile protestirale in kak je položaj po tem protestu. V parlamentarnih krogih verujejo, da bo ententa tolerirala glasovanje na Salzburškem, ker ima popolnoma zaseben značaj. V nasledstvenih državah pa se pripisuje temu glasovanju večji pomen ter delajo na to, da se že v početku zatre.

— d Beograd, 29. maja. Presburo poroča z Dunaja: Državni kancelar je izjavil v svojem ekspozice: Francija je zahtevala, da se ustavi vsaka akcija za združitev z Nemčijo ter smatra to kot pogoj za nadaljevanje pomožne akcije za Avstrijo. Sodi, da je sanacijska akcija Avstrije bolj finančna kakor pa političnega značaja. Avstrija se finančno ne more podpirati, pravi Francija, dokler bo zahtevala združitev z Nemčijo. Anglija sicer ni naravnost protestirala, vendar pa je sporočila, da bo Anglija tako dolgo v opoziciji, dokler se poskuša ustvariti združjenje in da bo potem s Francijo skušala zadušiti vsak tak poizkus. Češko-slovaška, Romunija in Poljska so ravnokar energično protestirale. Dr. Mayr je posebno naglašal govor ministrskega predsednika Nikole Pašića o oporavku meje na Koroškem, ki je velika nevarnost za Avstrijo. Dalje je omenjal pisanje srbskega tiska, ki zahteva južno Avstrijo do Semmeringa (Severnika) ter primerja to zahtevo z udeleževanji aspiracijami Italije, ki je došla do Brennerja. Kancelar je izrazil bojazan, da bi ta jugoslovenska zahteva mogla zbuditi aktivne namere tudi v drugih državah. Omenjal je poročilo iz Rima, po katerem se more računati s konkretno možnostjo,

da se nekateri deli Avstrije zasebejo v slučaju propagande za priključitev k Nemčiji. Končno je dr. Mayr sporočil, da izjavljajo nemški službeni krogi, da nimajo ničesar skupnega z akcijo za priključitev, ki je ne odobravajo.

— d Beograd, 29. maja. Presburo poroča z Dunaja: Deželni glavar v Salzburgu je včeraj po mestnem županu objavil poročilo kancelarja dr. Mayrja glede glasovanja za priključitev k Nemčiji. V tem poročilu javlja dr. Mayr, da je položaj zelo kritičen za vso Avstrijo in da se s tem mnenjem strinja tudi odsek za zunanje posle. Ako se izvede glasovanje, odklanja vlada vsako odgovornost ter bo padla odgovornost na stranke, ki hočejo izvesti glasovanje.

IZID LJUDSKEGA GLASOVANJA NA SOLNOGRAŠKEM.

— d Salzburg, 30. maja. Po dosežanju došlih poročil je v 144 občinah izid glasovanja za priključitev k Nemčiji nastopen: Od 96.070 oseb je 94.859 (98,7%) glasovalo za, 833 oseb (0,87%) glasovalo proti priključitvi. 378 oseb ni glasovalo. Udeležba pri glasovanju je bila približno 83%.

ŠTAJERSKA IN PRIKLJUČITEV K AVSTRIJI.

— d Gradec, 30. maja. Konferenca načelnikov klubov štajerskega deželnega zbora, ki se je vršila dopoldne in popoldne in na kateri so voditelji strank skoro vsi govorili, ni mogla obravnati vprašanja glede glasovanja za priključitev k Nemčiji, ker se nekateri klubi še niso dane končnoveljavno odločili. Deželni zbor bo jutri ob enajstih zopet sklican, da sklepa o ljudskem glasovanju.

DRAVA — MEJA NA KOROŠKEM.

— d Beograd, 29. maja. Presburo poroča z Dunaja: »Politische Korrespondenz« poroča, da je predsednik jugoslovenske delegacije v mednarodni podkomisiji za razmejitve predložil predsedniku komisije zahtevo, v kateri se zahteva Drava kot meja med Jugoslavijo in Avstrijo. Obenem je izjavil, da je podobna zahteva že predložena tudi poslaniški konferenci v Parizu.

Telefonska in brzojavna poročila.

UPORABA SOLUNA ZA JUGOSLOVENSKO TRGOVINO.

— d Beograd, 29. maja. Presburo poroča iz Aten: Med konzulom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in generalnim gubernatorjem za Grško in Macedonijo je sklenjen sporazum, ki ureja podrobnosti glede uporabe solunskega pristanišča za jugoslovensko trgovino.

GENERAL PETAR MIŠIĆ UMRL.

— d Dunaj, 30. maja. Davi je umrl v sanatoriju na Dunaju general Petar Mišić, poveljnik srbske donavske divizije, v 59. letu.

PONEVERBA PRI SARAJEVSKI PODRUŽNICI JADRANSKE BANKE.

— d Sarajevo, 30. maja. Pri sarajevski podružnici Jadranske banke je podružnik Ambrožić ponarejal kreditna pisma, ki so se glasila na njegove sokrivce ter prevajali banko za nekoliko milijonov K. Policija je stvar odkrila in krivce aretirala.

IZ MADŽARSKE NARODNE SKUPŠČINE.

— d Budimpešta, 30. maja. Narodna skupščina je danes v tretjem branju sprejela proračunski provizorij, kakor tudi več malih finančnih predlogov. Več mestnih občin je narodno skupščino naprosilo, da naj se skriži za skorajšnje povrnitev madžarskih vojakov, ki so še vedno v ruskem vjetništvu. K temu je pripomnil poslanec Huszar, da je v Rusiji približno še 60.000 madžarskih vojnih vjetnikov. Predlagal je, naj ministrski predsednik skliče konferenco v svrhu sestave manifesta, ki naj se naslovi na vse parlamente.

IZ DEŽELE ANARHIJE.

— d Rim, 29. maja. Državni nameščenci grozijo s splošno stavko, ker jim vlada ni izpolnila danih obljub. Odločili se bodo jutri zvečer.

INCIDENTI PRI PRAZNOVANJU PRAZNIKA ENAKOSTI.

— d Pariz, 30. maja. O priliki praznovanja praznika enakosti so socialisti na pokopališču Mont Parnasse in komunisti na pokopališču Père Lachaise včeraj priredili manifestacije. Pri izhodu iz pokopališča Père Lachaise je prišlo do malih spopadov s policijo, pri čemer je bilo nekaj oseb, med njimi tudi poslanec Ernst Lafond lahko poškodovanih. Danes dopoldne je policija, kakor piše »Information«, odredila nad 80 hišnih preiskav pri komunistih. Hotela je izslediti, kdo je razpečeval na pokopališčih protimilitaristične letake. Med prizadetimi osebami se imenujejo Frossard, Bioch, Lorrion,

Dneune vesti.

V Ljubljani, 31. maja 1921.

— Volitev župana v Ljubljani. Prva seja novo izvoljenega občinskega sveta ljubljanskega bo v torek, 7. junija. Na dnevnem redu te seje bo volitev župana in podžupana. Zadnje dni so se vršila med demokratsko in narodno socialno stranko pogajanja, da bi se dosegel sporazum glede konstituiranja občinskega odbora. Sprva se je zdelo, da bo došlo do soglasja, včeraj pa so zastopniki narodno socialne stranke brez vsake motivacije odklonili vsa nadaljnja pogajanja. Kakor se govori, so klerikalci, narodni socialci, socialisti in komunisti sklenili pakt, po katerem dobe klerikalci ali narodni socialci župana, socialisti pa podžupana. Srečna Ljubljana!

— Prva seja rekonstruirane deželne vlade. Včeraj se je vršila prva seja rekonstruirane deželne vlade, katere so se poleg starih porverjenikov udeležili novo imenovani podpredsednik Štefan Dobnik, poverjenik za kmetištvo Demšar in poverjenik za javna dela Jamnik.

— O kroškem vprašanju priobčujemo danes iz tehtnih razlogov uvodnik v francoskem jeziku, kar nam naj čitatelji blagohotno oprostite. Tudi jutri pričemo francoski članek »La Frontière Yougoslave en Carinthie« (Jugoslovenska meja na Koroškem) izpod peresa francoskega publicista Pierra Nolaya.

— Predavanje o VII. vsesokolskem zletu v Pragi. Konzulat češkoslovaške republike v Ljubljani priredi meseca junija serijo predavanj s skriptičnimi slikami. Prvo predavanje se vrši v četrtek, dne 2. junija točno ob 20. v »Mestnem domu«. Tema: VII. vsesokolski zlet v Pragi 1920. Predavanje bo poljasnjevalo 160 skriptičnih slik. Predava g. prof. dr. P. Pestotnik. Vstopnina: sedež 2 din., stojišča 1 din. Čisti dobiček je namenjen za kulturni fond Češkoslovaško - jugoslovenske Lige.

— Orli za povratek Habsburgov. Iz Maribora nam poročajo, da pripovedujejo potnik iz Ormoža o protidržavnem orlovskem shodu pri Sv. Tomažu, ki se je vršil preteklo nedeljo. Na tem shodu so pozivali govorniki k složnosti, češ, le če bomo vsi složni in močni, dosežemo, da se bivši cesar Karl zopet povrne in vzpostavi bivšo Avstrijo. Pristojna politična oblast je storila vse, da se doženejo krivci te veleizdajniške propagande.

— Prepovedan duhovniški list. Vlada v Beogradu, odnosno poverjenstvo za uk in bogocastje je prepovedalo za vse šole naročanje lista »Glas sv. Ante«, ki ga izdajajo frančiškani v Sarajevu, ker je pisan v protidržavnem in protinastatičnem zmislu, t. j. v duhu pokolnega avstrijskega nadškofa J. Stadlerja.

— Iz oddelka ministrstva trgovine in industrije. Načelnik oddelka ministrstva in industrije v Ljubljani dr. Mar'n vsled odsotnosti ne sprejema strank od 29. maja do 12. junija.

— Komunistični župan v Studenicih pri Mariboru. Za župana je izvoljen pomožni delavec komunista Kalloch, ki je svoječasno agitiral za Avstrijo. Za podžupana je izvoljen komunist Nachtigall.

— Višji pedagoški tečaj tudi za slovensko učiteljsko se bodo vršili meseca julija t. l. v Zagrebu.

— Promocija. Gospod cand. med. Ludovic Zalar iz Ljubljane bo dne 3. junija na dunajski univerzi promoviran za doktorja medicine.

— Nadzorstvo šolskih vrtov in kmetijskega pouka na vseh osnovnih šolah v Sloveniji je uvedel višji šolski svet vsled odredbe ministrstva za kmetištvo. Kot nadzornika za Slovenijo sta imenovana: Fran Crnagoj, nadučitelj na Barju ter Andrej Skuli, učitelj na Il. deški šoli v Ljubljani. Službo imata vsak v svojem okrožju takoj nastopiti. Za čas nadzorovanja in pouka imata dopust in dije.

— Velika gasilska vaja v St. Vidu. Ljubljanska gasilska župa je imela v nedeljo popoldne veliko gasilsko vajo v St. Vidu nad Ljubljano, katere se je udeležilo 14 gasilskih društev s svojim orodjem in s 318 člani. Prvi del vaje je imel za supozicijo velik požar v šentvidski šoli. Vodo je bilo treba napejati iz Guncelj v St. Vid, na daljavo 1600 metrov. Skozi 14 brizgalnic je lila voda na šentvidsko šolo. Na dano znamenje je bil tok ponovno prekinjen in zopet odprt. Šest trobentačev je drug drugemu dajalo signale, sicer pa ni bilo slišati glasu iz ust gasilcev. Pokazala se je velika spretnost in vzorna disciplina. Se zanimivejši je bil drugi del vaje. St. Vid je gorel na vseh koncih. Čez par minut po danem znamenju je iz sedmih cevi lila voda po šentvidskih hišah. Voda gašenja je imel društva kakor na niti, slišati ni bilo drugega kot signale. Zopet krasna disciplina. Po vaji je župni načelnik na znamenje od vseh vetrov zopet zbrane gasilce nagovoril pred šentvidskim kolodvorom. Na stotine ljudstva je zanimanjem sledilo vajam, ki so prekašale vse doleone vaje te vrste.

Z VSEH KONCEV SVETA.

— d London, 30. maja. V ulsterski parlament je izvoljenih 40 unionistov, 6 nacionalistov in 6 sinfinovcev.

— d London, 30. maja. Kakor poroča »Daily Chronicle«, je sklenila vlada podaljšanje obsednega stanja na Irskem.

— Učne osebe, ki nimajo službe, naj prijavijo svoj naslov okrajnemu šolskemu svetu v Kočevju.

— Svinčeni rudnik v Mežici prodan Angležem. Lastnica svinčene rudnika družba »Bleiberg Bergwerks-Union« v Celovcu je prodala svoj rudnik neki angleški rudokopni družbi in sicer brez vednosti naše vlade. Angleži so te dni že hoteli prevzeti rudnik, česar pa so se zoperstavili naši organi, ker nemška družba sploh nima pravice prodajati brez dovoljenja naše vlade svoje podjetje.

— Izgnan komunist. Policijski komisariat v Mariboru je pognal preko državne meje v Avstrijo Antona Srnce zaradi komunistične propagande. Srnce je tudi optiral za Avstrijo.

— K občnemu zboru Jugoslovenske Matice dodajamo še, da je občni zbor sklenil na predlog dvornega svetnika g. Frana Regallyja poslati udanostno brzojavko kralju Petru in regentu Aleksandru. Včerajšnje poročilo popravljamo glede podružnice Rakek v tem smislu, da šteje podružnica 400, ne pa 40 članov.

— Kopališki vlak Ljubljana-Laze. Obratno ravnanje južne železnice je uvedlo od 1. junija do 31. avgusta kopališki vlak iz Ljubljane gl. kol. v Laze po znižani ceni, in sicer za I. razred 4.50 din., za II. razred 3 din., za III. razred 1.50. Odstopilo pa je od zahteve, da se morajo posetniki izkazati pri blagajni za legitimacijo, kakor je bilo javljeno v Uradnem listu. — Kopališki vlak odhaja iz Ljubljane gl. kol. ob 14. uri 20 min., pride v Laze ob 14. uri 41 min. Iz Laz se vrača prvi vlak ob 18. uri 30 min. in pride v Ljubljano ob 19. uri 4 min., drugi vlak pa ob 19. uri 54 min. s prihodom v Ljubljano ob 20. uri 30 min. — Dohod v kopališče je iz ceste, ki vodi iz kolodvora proti Zalogu. Tu bo napravljena posebna dohodna vrta v kopališče. Ker pa dohodna brv še ni izdelana, se prosi občinstvo, da opusti posejanje kopališča do 7. junija, ker je dohod v kopališče, dokler ni brv dokončana, nemogoče in bi se posetnikom ob kopališču delala škoda.

— Kaznovan invalid. Mariborsko sodišče je obsodilo invalida Fr. Pajnika na en mesec ječe, ker je hujskal proti vojaškim nabornom.

— Stavka stavbinskih delavcev v Mariboru je končala. Uspeh stavke je malenkosten.

— Zvišanje mesnih cen v Mariboru. Mesariji so dosegli zdaj zvišanje cen mesa. Volovski meso zadnje vrste stane kg 30 K, sprednje 28 K. Meso od bikov, krav in telic se bo prodajalo po starih cenah. Za izločeno meso pri teletini se dovoljuje povišanje za 20 odstotkov.

— V Dubrovniku so 22. maja ujeli velikega morskoga psa, ki je meril 2 metra in tehtal 180 kg.

— K roparskemu umoru v Pekrah. Vesti, da so prijeli morilca dr. Reiserjevega oskrbn. na Pragerakem, se ne potrjujejo. Razpisana je nagrada 1000 dinarjev za onega, ki zasledi morilca. Kolikor je do sedaj znano, je morilec čakal, da je njegova žrtev trdno zaspa, a narkar je z ostro sekuro zadel žrtvi 34 udarcev. Ko je izvršil nato rop, vzelo dokumente, več delavskih knjižic in drugo, se je preoblekel v gozdarjevo zeleno suknjo in pobegnil.

— Tat, ki se solnči. Mladi Ivan Rezelj je človek, katerega delo ni posebno pri srcu. Delomržen je, kajti živi se samo od tatvin. Lepo majniško solnce ga vabi v zeleno naravo in ni čudo, da kaj rad polega po solnčnih travnikih. Običajno se je hodil solnčiti na travnike v Zgornji Šiški v bližini barak aeroplanske eskadrile. Po dnevi se je solnčil, po noči pa je kradel, kakor sraka. V kratkem času je na treh krajih izvršil plodono tativno, ki so mu donesele 10.000 K vrednosti. Rezelj je s tem denarjem dobro živel. Včeraj se je zopet prijetno solnčil na travniku pri aeroplanih. Policijski organ Gerk je zvedel za to njegovo navado. Opozoril je nanj nekega narednika, ki ga je včeraj popoldne prijel in izročil na stražnico v Šiški. Majskega solnčenja konec.

— Med vožnjo ukraden. Tridesetletni Mrežnik Aleksander iz Kišineva, gubernija Besarabija, je odpotoval iz Sofije k svojim staršem v Ameriko. Na poti med Zagrebom in Ljubljano dne 27. t. m. mu je bila ukradena listnica s sledečo vsebino: 150 dolarjev, 2000 lir, 150 nikolaevskih rubljev, potni in vozni list. Dosele o storilcu še ni sledu.

— Tatvina blaga. V noči od 25. na 26. t. m. so doslej neznan tatovi vlomili v trgovino Jožefa Kranjca v Loku pri Zidanem mostu ter odnesli razno manufakturno blago v vrednosti 28.580 K, poleg tega pa še razno drugo blago in živila. Dosele o storilcih ni ničesar znane.

— Nesreča na Ljubljani. K naši nedeljski notici pod gorenjim naslovom se nam nakladno poroča, da sta se pri rešitvi akcij ponesrečenih veslačev posebno odlikovala dijaka Lado Kandare in Mirko Liubič, ki sta z nevarnostjo lastnega življenja potegnili ponesrečene na kopno.

— Tatvine v Ljubljani. Iz veže hotela Wilson je bilo ukradeno črno, 2500 kron vredno kolo. — Iz zaboja na stojnici kramarice Ivanke Zuran na Vodnikovem trgu je neznan vlomilec odnesel veliko manufakturnega blaga v skupni vrednosti 3000 K.

— Nepoštena mlekarica. Posestnikova hči, 30-letna Marija Seliskar iz Suice pri Dobrovi je nosila na Glincevi strankam zelo slabo mleko. Na ovadbo neke stranke je mleko preiskal doletni kemistični zavod in je kemična

analiza ugotovila, da je imelo mleko le 10% maščobe in dve tretjine vode. Brezvestna mlekarica se bo zagovarjala pred sodiščem.

— Dunajski pustolovec. V Ljubljani se je prod nedavnim časom pojavil eleganten, mlad in samozavesten gospod z Dunaja, Ludvik Richter po imenu. Imel je sigurne, odločne in samozavestne nastop. Na premeten način je znal izvesti velike svote od tukajšnje tvrde Hedet in Koritnik, kakor tudi od tvrde Šostarič v Mariboru. Obe trdki je oškodoval za 66.500 K.

— Sadje vseh vrst kaže po Gorenjskem srednje; orehov bo malo.

— Smrtna kosa. Umrla je 28. maja 1921 po daljšem bolehanju gospa Ana Mikec. V obč. bolnišnici v Ljubljani je umrla g. Mihael Kozak. P. v m.

— »Obljuba«. Denar, namenjen za revno vdovo, naj se pošlje naravnost mestnemu magistratu ljubljanskemu, da ga izroči kakor je v »Obljubi« doleženo.

Kultura.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

Drama:

Torek, 31. maja: Elga. Red A.

Sreda, 1. junija: Kozarec vode. Red D.

Opera:

Torek, 31. maja: Vaška šola. Pierotin pajčolan. Red E.

Sreda, 1. junija: Zlatorog. Red A.

— Vstopnice za Burmestrov koncert, ki se vrši dne 1. junija v Unionu, dobivajo se tudi čez popoldan v anononni ekspediciji Al. Matelič, Kongresni trg št. 3/I. Na večer koncerta se otvori blagajna že ob 7. zvečer.

— »Vidov Dan«, list za kulturno orijentacijo jugoslov. naprednega akad. dijaštva v Ljubljani, prinaša v 6. in 7. (skupni) številki sledečo vsebino: Radko L. Knežević: Jedan književni problem. — Anton Urbane: Mednarodni dijaški kongres v Pragi. — Dr. P. Ljubljana: Inteligenca in Sokolstvo. — Rad. L. Knežević, Beograd: Za ravnopravnost. — K. Ljubljana: O važnosti dijaške stanovske statistike. — Dimitrij G., Ljubljana: Putovi. — Jugosloven-

ska dijaštvo. — Slovansko dijaštvo. — Dijaško - socijalni vestnik. — Univerzitetni vestnik. — Književnost in umetnost. — Za letošnji Vidov dan izide spominskih publikacija o jugoslovenskem dijaškem pokretu v bivši Avstro - Ogrski, da se reši pozaba delo dijaštva za naše narodno ujedinjenje.

Društvene vesti.

— Koncert, ki ga priredi podružnica fer. Saveza na realni gimnaziji v Ljubljani, se vrši v torek zvečer ob 6 v telovadnici realne gimnazije na Poljanski cesti. Vabimo vse, da se tega koncerta udeležite. Vstopnina: sedeži 3 din., stojišča 1 dinar.

— Veselični odsek Splošnega sloven. žen. društva ima v svrhu prireditve proslave svoje 20letnice sejo v sredo dne 1. junija t. l. v društvenih prostorih. Rimska cesta 9, desno, ob 5. uri popoldne. Prosi se zanesljive udeležbe.

— Novost za Ljubljano bo gozdni piknik, ki ga priredi Gospodarsko napredno društvo za šentjakovski okraj v nedeljo dne 12. junija na Golovcu v prid svojemu gledališkemu odru. Več drugi teden.

— V carstvo sanj in čarovnije popelje občinstvo priznani iluzionist in čarovnik Josip Krátil dne 3. junija ob 8. zvečer v veliki dvorani Narodnega doma. Krátil je vojni invalid iz bratske Čehoslovaške. Laška granata mu je odtrgala obe nogi do kolen. Zonglerske in okvilibristične točke sporeda bo izvajal kleče in brez proteze. Izbrani program in oseba čarovnika sta občinstvu porok, da se bo izobno zabavalo.

Turistika in sport.

— »Sporta« 22. številka je izšla s sledečo vsebino: Slaviša: Ilirija. Prvenstvene tekme v Mariboru. Kolesarska dirka Ljubljana - Logatec. Pomladanska dirka konj v Mariboru. Propozicije za lahkoatlični miting srednješolcev za prvenstvo Jugoslavije. Pravilnik zbora nog. sednikov, končno poročilo o nogometu, kolesarstvu, motociklistiki, atletiki ter razne novice in službene objave. List prinaša tudi krasne slike iz sportnega življenja in ga vsem toplo priporočamo.

Iz ustavotvorne skupščine.

— d Beograd, 30. maja. Na današnji dopoldanski seji konstituante je prvi govoril zemljoradnik Popović, ki je kritiziral izvedbo agrarne reforme. Zahteval je tudi, naj se člena 42. in 43. vrnejo ustavnemu odseku. Radikalec Čošić je rekel, da zemljoradniški načrt ustave ne odgovarja niti njihovim lastnim interesom in je obsodil politiko zemljoradnikov proti mestom, kajti mesta so viri kulture. Glasoval bo za ustavo. Komunisti Todorovič se je obirno pečal z delavskim vprašanjem, zlasti z osemurnim delavnikom ter je zahteval kredite za pomoč delavcem in kritiziral delavske inšpektorate, ki ničesar ne delajo in ki so v rokah uradnikov, ki nimajo interesa za to, da bi pomagali delavcem. Musliman Šemsudin Sanjrajić je govoril o posameznih členih, katere je odobral in izjavil, da bo glasoval za ustavo. Seja se nadaljuje ob 16.

— d Beograd, 30. maja. Popoldanska seja ustavotvorne skupščine se je otvorila ob 16.30. Prvi govornik posl. Gjonović (republikanec) pravi, da je naša država bogata, da pa jo v razvoju ovira gospodarska in moralna pokvarjenost kot vojna posledica. Gospodarska stabilizacija se bo izvedla samo na ta način, ako se vsa država prisili na produktivno delo. Zahteva tudi, da se sprejme v ustavo načelo socializacije, kontrola delavcev nad podjetji, zajamčenje prava na stavke in da se uvede državna kontrola nad kapitalom in pravo kmetovalca na zemljo, katero obdeluje. Glede gospodarskega sveta veli, da tako, kakor ga je vlada odredila, nima nikake vrednosti. Za njim dobi besedo posl. Milan Pribičević, ki pravi, da se mora sprejeti v ustavo socialna in gospodarska svoboda naroda. Tretje poglavje ni dovolj jasno izdelano, temveč je mešanica raznih naziranj. Demokrat-ska stranka, ki ni razredna stranka, temveč narodna, se posebno interesira za taka vprašanja. Smatra, da je agrarno vprašanje kulturno narodno vprašanje in zato reševanje tega pro-

blema ni razredno, temveč kulturno-narodno. Z rešitvijo agrarnega vprašanja ni zadovoljen, kakor je izvedena v ustavnem načrtu, vendar pa se z njo zadovoljuje, ker ga niti zemljoradniki, niti jugoslovanski klub nista rešila boljše. Očita opoziciji, da ni pripravljena k sporazumu. Demokrati so storili vse, kar je bilo mogoče, da se sprejme ustava. Apelira na zemljoradnike, da bi z ozirom na dolžnosti, ki jih imajo napravili slika, glasovali za ustavo.

Posl. Eftin Kristan vpraša, ali bi on kot član opozicije mogel glasovati za to poglavje, ko je predgovor, član večine, rekel, da ni dobro. Veli, da jugoslovanski narod ni svobodni, dokler mu bo vladala peščica ljudi, ki ga eksploatirajo. Narodno osvobodjenje in zedinjenje je vprašanje bodočnosti. Kar se je sedaj doseglo, to so samo preddela. Zato smatra, da bi bilo bolje, gledati v bodočnost, kakor pa se vedno ozirati na preteklost. Zahteva, da se narodu zagotovi svoboda, vendar ne tako, da se mu da svoboda na papirju, marveč realna svoboda, ki se da doseči s tem, da se zagotovijo gospodarske in socialne potrebe. Govori proti kapitalizmu, pod katerim kleči v težkih mukah ves delavni narod. Socialni demokrati niso zahtevali popolne socializacije, nego samo njen začetek v svrhu, da delavec spozna proces produkcije in razdelitve blaga, tako da bo, ko se nekega dne izvede konsolidacija, za to sposoben. Kapitalizem je največja anarhija, ki pušča najumovnejšim svobodo, da plenijo narod. Smatra, da agrarno vprašanje ni urejeno in apelira, da se to poglavje vrne ustavnemu odseku, da ga popravi. — Posl. Sejalibeg Filipović (musliman) govori o delu bosanske-hercegovinskih posetnikov zemlje za izplačilo kmetovskih selišč in izjavi, da bodo muslimani glasovali za ustavo, da si tudi prišlo do nagodbe v agrarnem vprašanju, potem pa bodo sami obračunali z boljše-viki, ki jim hočejo vzeti zemljo. Seja je bila zaključena ob 20.30, prihodnja pa je odredjena za jutri ob 9.

Ljubljanska porota.

— Ranjen žel. paznik. Na glavnem kolodvoru je žel. delavca Franca Cvetka 8. februarja t. l. dopoldne zasledil železniški paznik France Unger, kako je rezal pri tovarnem vozu slano in hotel odnesti 3 kg težak kos. Prijel ga je in ga vprašal za ime. Cvetko pa je pobegnil. Unger za njim. Ne daleč od voza na tiru pa je Cvetko prijel za nož »lovc« in zadal pazniku Ungerju v vrat težko rano, vsled katere je bil Unger v bolnico 20 dni in še potem skoro dva meseca za službo nesposoben. Pred porotnim sodiščem je bil France Cvetko včeraj 30. t. m. obsodjen zaradi hudodelstva težke telesne poškodbe in prestopa tativne na devet mesecev težke ječe. Porotniki so zanimali, da bi bil Cvetko skušal si z dejansko silo obdržati ukradenko slano.

— Uboj. Pri današnji prvi razpravi je bil 20-letni posestnikov sin Andrej Starč iz Spod. Bernika na Gorenjskem obsodjen na tri leta težke ječe zaradi uboja, ker je 2. aprila ponoči na vasi z vilami udaril Blaža Jenka tako močno po glavi, da je Jenko drugi dan umrl. Na to se je ob 1. popoldne pričela druga razprava proti Francetu Baragi.

— Rodbinska tragedija. V mali vasič Podobi, občina Stari trg na Notranjskem,

se je v predpustnem času odigrala globoka in težka rodbinska tragedija. Motiv: Strastni prepri med očetom, petindemdesetletnim starcem, in 38letnim sinom. France Baraga, posestnikov sin, je pil dne 24. januarja t. l. z nekaterimi kmečkimi fanti v neki gostilni. Proti večeru so ga tovariši pregovorili, da je šel domov po konja v hlev, s katerim naj bi jih popeljal v vas Podgoro na neko svatbo. Ko je hotel konja iz hleva odpeljati, je nastal prepri med bratom in njim. Za stvar je izvedel tudi njegov 75letni oče, Janez Baraga. Stopil je k sinu in mu skušal zabraniti, da bi napregel konja. Oče je v sina zagnal poleno. V sinu je vstala strast alkohola. Skočil je proti očetu, sprijela sta se in padla na tla. Po končanem prepriu je starec odšel v hišo, sin pa k sosedu. V hiši pa je začel oče jada-kovati iz trebuha mu je zlezlo črevo, še le sedaj je opazil, da je težko ranjen. Vlezel se je na posteljo.

Pozvali so zdravnika dr. Raznožnika iz Velikih Lašč. Zdravniška pomoč pa je bila prepozna. Drugi dan je oče podlegel vnetju trebušne mrene.

Sin, ki je zvedel za grozno dejanje je pobegnil kot Kain v temne notranjske gozdove, se tam nekaj časa skrival in so ga dne 29. januarja t. l. prišli orožniki v Velikih Laščah ter ga izročili pravici.

Najnovejša poročila.

PLEBISCIT ZA ZDRUŽITEV Z NEMČIJO SE IZVRŠI NA STAJSKEM OFICIJELNO 3. JULIJA T. L.

— Gradec, 31. maja. Dosedanja posvetovanja klubovih načelnikov niso rodila nikakega pozitivnega uspeha. Tolikor kakor gotovo je da se bodo skoraj vsi klubi izjavili za to, da se glasovanje za priključitev k Nemčiji izvrši na Stajskem dne 3. julija t. l. in da bo to glasovanje izvedla oficijelno deželna vlada. Današnja seja deželne zbornice, ki bi se morala pričeti ob 11. dopoldne, se še ni pričela, ker seja načelnikov posameznih klubov še ni končana. Z izvedbo glasovanja na Stajskem postaja kriza na mestu državne kancelije zopet akutna, ker se je dr. Mayer protivil izvedbi plebiscita tako v Salzburgu, kakor tudi na Stajskem.

MALA ANTANTA IN ZDRUŽITEV AVSTRIJE Z NEMČIJO.

— Dunaj, 31. maja. Danes so se nadaljevala posvetovanja med češko-slovaški in jugoslovenskim poslanikom radi skupnega nastopa glede plebiscita za priključitev Avstrije k Nemčiji. Češkoslovaški poslanik dr. Flieder je imel danes pogajanja z romunskim poslanikom knezom Contacuzene o nadaljnjih korakih male antante za slučaj, da se propaganda in glasovanje za priključitev Avstrije k Nemčiji nadaljuje.

NAŠA ZVEZA Z ROMUNJO.

Beograd, 30. maja. Naša vlada je sklenila z Romunijo slično zvezo kakor

Češkoslovaška. Zveza je naperjena proti vsem zunanjim sovražnikom. Podlaga tej zvezi je vojaška konvencija. Romunski minister zunanjih del Take Jonescu prispe v krakem v Beograd, da se z našo vlado dogovori o končni redakciji zavezniške pogodbe. S tem je oživljena mala antanta.

PRIVATNE ČESKE ŽELEZNICE SE NE PODRŽAVIJO.

— Praga, 31. maja. Po izjavi češkoslovaškega železniškega ministra dr. Burgesa za enkrat vsled težkega finančnega položaja republike ni misliti na to, da bi se privatne železnice v Češkoslovaški podržavile. Ta projekt se bo zamogel izvesti šele kasneje. Za enkrat se bo gledalo na to, da se čim prej podržavi vsaj proga Košice-Bohumln.

UKRADENA RUBENSOVA SLIKA.

Frankobrod ob Meni. 31. maja. Iz nekega privatnega stanovanja je bila ukradena Rubensova slika, predstavljajoča čaščenje sv. Treh kraljev v vrednosti 200.000 mark.

INSOLVENCA VELIKE DUNAJSKE BANKE.

— Dunaj, 31. maja. Znana velika dunajska banka Ignac Neumann & Ko. je proglasila svojo insolvenco s 45 milijoni kron. Lastnika banke Leopolda Neumanna, prokurista Ignaca Hamli-scha in solastnika Ladislava Ohlerja je policija zaprla, kar obstoja sum, da so povzročili polom banke z nedopustnimi borznimi spekulacijami.

Gospodarske vesti.

— d Zagreb, 30. maja. Devize: Berlin 210.50—211. Budimpešta 45—51. Italija 692—695, London (izplačilo) 505 do 512. London (ček) 500—508. Novi Jork (kabel) 129.25—130. Novi Jork (ček) 127—127.50. Pariz 1081—1090. Praga 191—192.50. Svica 2250—0. Dunaj 21.50—22.70. Valute. Ameriški dolarji 125.75—126.75, avstrijske krone 22.50—0. carski rubli 36—40, češkoslovaške krone 188—190, napoleonideri 434—435, nemške marke 213—215, romunski lei 0—225, italijanske lire 675 do 682.

— d Praga, 30. maja. Devize: Amsterdam 2391, Berlin 110, Curih 1111, Milan 364, Pariz 570.50, London 267.25, Novi Jork 68.25, Bukarešta 113, Beograd 212, Sofija 80, Dunaj 1140, Varšava 6.90, Zagreb 52.75, Budimpešta 25.50. Valute: Nemške marke 110, švicarski franki 1206, italijanske lire 361, francoski franki 567.50, angleški funti 265.50, dolarji 66.75, jugoslovanski di-arji 206.50, romunski lei 110.75, avstrijske krone 1140, bolgarski lei 76.50, poljske marke 6.80.

— d Curih, 30. maja. Devize: Berlin 9.15, Holandija 197.50, Novi Jork 568.50, London 2217, Pariz 4740, Milan 2990, Bruselj 4740, Kodanj 100.85, Stockholm 130.75, Kristijanija 87, Madrid 74.25, Buenos Aires 185, Praga 8.20, Varšava 0.57, Zagreb 4.35, Budimpešta 205, Bukarešta 9.40, Dunaj 1.375, avstrijske krone 1.02.

— g Urad Ljubljanskega večkega semnja naznanja vsem interesiranim krogom, da je rok za prijavo k udeležbi Ljubljanskega velikega semnja na željo interesentov podaljšan do 10. junija t. l. Od prijav, predloženih do tega roka, se ne bo zahteval nikak povi-

Senzacionalen slučaj dvojnega umora.

Maribor, 30. maja. Višje deželno sodišče v Ljubljani je te dni v Maribor odposlalo sklep, katerega vsebina in zgodovina je eden najbolj zanimivih slučajev v kriminalnem postopanju. Mož, ki je bil radi težkega suma bestialnega umora svoje žene in otroka že dvakrat — in sicer vdrugi-ke ravno ob obletnici grozne rodbinske tragedije — izpuščen iz preiskovalnega zapor, kot nedolžen, mora zopet nazaj v zapor in sicer na predlog višjega državnega pravdnštva v nasprotju z umevanjem mariborskega državnega pravdnštva. To senzacijo poveča še dejstvo, da si je mož drugo in tretjo preiskavo sam nakopal s tem, da je šel — komaj iz prve tmešne preiskave kot nedolžen izpuščen, stare svoje umorne žene tožiti radi žaljenja časti, ker so mu očitali, da je on morilec. Okrajno sodišče je na podlagi tistih aktov, spriču katerih ga je državni pravdnik izpuštil, dognalo, da je ravno on morilec in na tej podlagi je tožene stare oprostilo.

Gre tu za deloma že znani slučaj: Karol Živko iz Ciglenice. Živko se je 17. februarja 1919 priženil na posest Petra in Genofee Kristl v Ciglenicah ter z ženo Katarino priženil tudi lepo posestvo. Toda kmalu po poroki je prišel z ženo surovo ravnati; ne le, da jo je pretepal, gnal jo je tudi na stranišče ter ji tu s človeškim blatom mašil usta ter potikal njeno glavo v odprtino stranišča. Ze 3. junija je sledila tožba na ločitev zakona. Vsled poravnave, ker mu je žena odpustila, ni prišlo do ločitve. Toda Živko to ni spametovalo. Še suroveje je počenjal s svojo ženo. Ko ji je celo grozil z nevarnostjo za življenje, je čez nekaj mesecev zopet prišlo do druge ločitvene tožbe. Dne 7. februarja 1920 je bil pri kazenskem sodišču radi surovega ravnanja obsojen. Še nevarnejši je postal napram nji, ko je zvedel, da je žena izrekla, da ona dobro ve za neko veliko skrivnost možovo. Tedaj ji je zagrozil s spominom na sosedo Kinaco, ki je pred 43 leti umorila svojo ženo, mater in rejenko. Tako je prišlo do usodepolnega dne 7. aprila t. l. Ta dan je žena hotela zopet v Ma-

ribor obtožiti moža. Stariši so odšli z doma, ostala sta sama s komaj porojenim otrokom. Kaj se je tu godilo, to prepuščamo razpravi. Živko je zvečer s kovačem Ribičem vdril v zaklenjeno hišo. Žena je klečala ob vratih proti ključu obesena, vsa krvava, razmršena, po sobi nered, kri... je kazalo na silen boj pred grozno smrtjo. Žena je bila že mrtva in mrzla. Poleg nje v nekih otrok tudi mrtve. Ker je bila hiša zaklenjena, je morilec moral skozi podstrešje na prosto. Stariši umorjene in večina sosedov so takoj obdolžili Živka obeh zločinov. Sedem mesecev je sedel v preiskavi; tajil vse, narkar je bil kot nedolžen izpuščen. Komaj je prišel domov, so ga zopet obdolžili, narkar so sledili še omenjeni nadaljnji dogodki. Vsled obsodbe okrajnega sodnika je bilo okrajno sodišče primorano odrediti obnovno postopanje. A proti volji državnega pravdnštva je dr. Komavli kot subsidiarni zastopnik staršev umorjene nenavadnim potom dosegel aretacijo Živka, tako da sta bila preiskovalni sodnik in državni pravdnik naravnost presenečena, ko sta nekega jutra dobila obvestilo, da se Živko zopet nahaja v zaporu. Med to drugo preiskavo se je našlo na Živkovem domu krvavo perilo, toda kemična preiskava v Zagrebu je dognala — živalsko kri. In ko so Živkovi sorodniki ravno na dan obletnice zopet imeli neko tako tožbo pri vszklencnem senatu, so propadli, ker se je prejšnje dni že vdrugi-ke ugotovila Živkova nedolžnost. Zdaj se je dr. Komavli obrnil na višje deželno sodišče, ki je po natančnih študijah cellega akta na predlog višjega državnega pravdnika odredilo obnovno uvodno preiskavo na podlagi izjave sorodnikov umorjene, ki radi odškodnine vsled izgube hčere nastopajo subsidiarno pot in vzdržujejo svojo izjavo, da je Živko morilec.

Ali je Živko to slutil, ali je bil po kom skrivno obveščen, ali ga je gnala vest ali spekulacija: kar naenkrat je sam prišel nazaj v preiskovalni zapor. Javnost z napetostjo pričakuje končnega izida v tej skrivnostni zadevi.

Stanković & Petrović, 2001a,b.